

Utredning i Humleviken

Arkeologisk utredning
Hamburgsund 3:9 m.fl.
Kville socken, Tanums kommun
Johan Peterson och Christina Toreld
Bohusläns museum
Rapport 2014:30

Utredning i Humleviken

Arkeologisk utredning

Hamburgsund 3:9 m.fl.,

Kville socken, Tanums kommun

Bohusläns museum Rapport 2014:30

ISSN 1650-3368

Författare Johan Peterson och Christina Toreld

Layout och grafisk form Gabriella Kalmar

Teknisk redigering Gabriella Kalmar

Omslagsbild Framsidans foto visar vy över Humleviken från söder. Baksidans foto visar skylt i Humleviken.

Båda foton tagna av Johan Peterson.

Tryck Bording, Borås 2014

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Bohusläns museum

Museigatan 1

Box 403

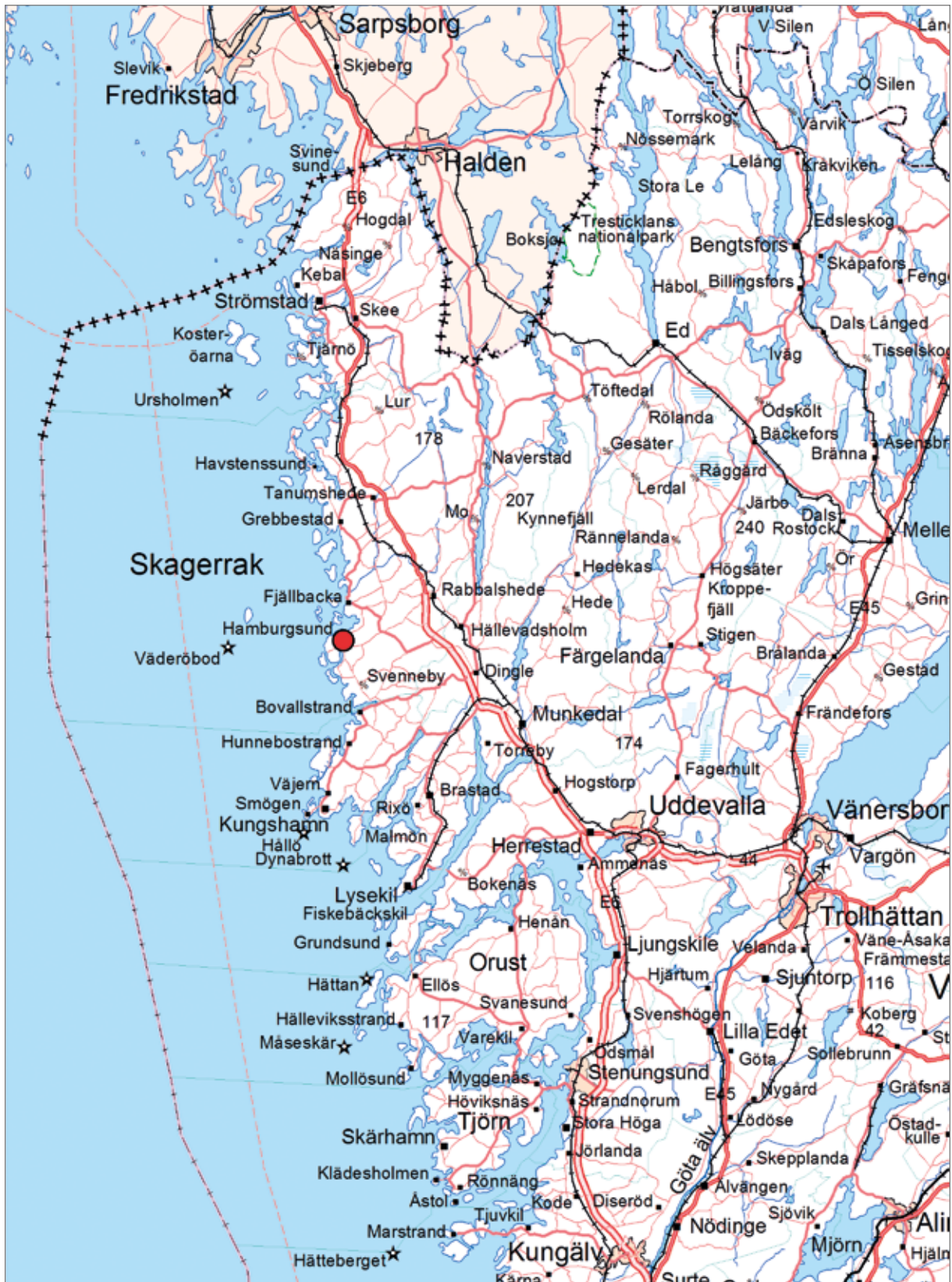
451 19 Uddevalla

tel 0522-65 65 00, fax 0522-126 73

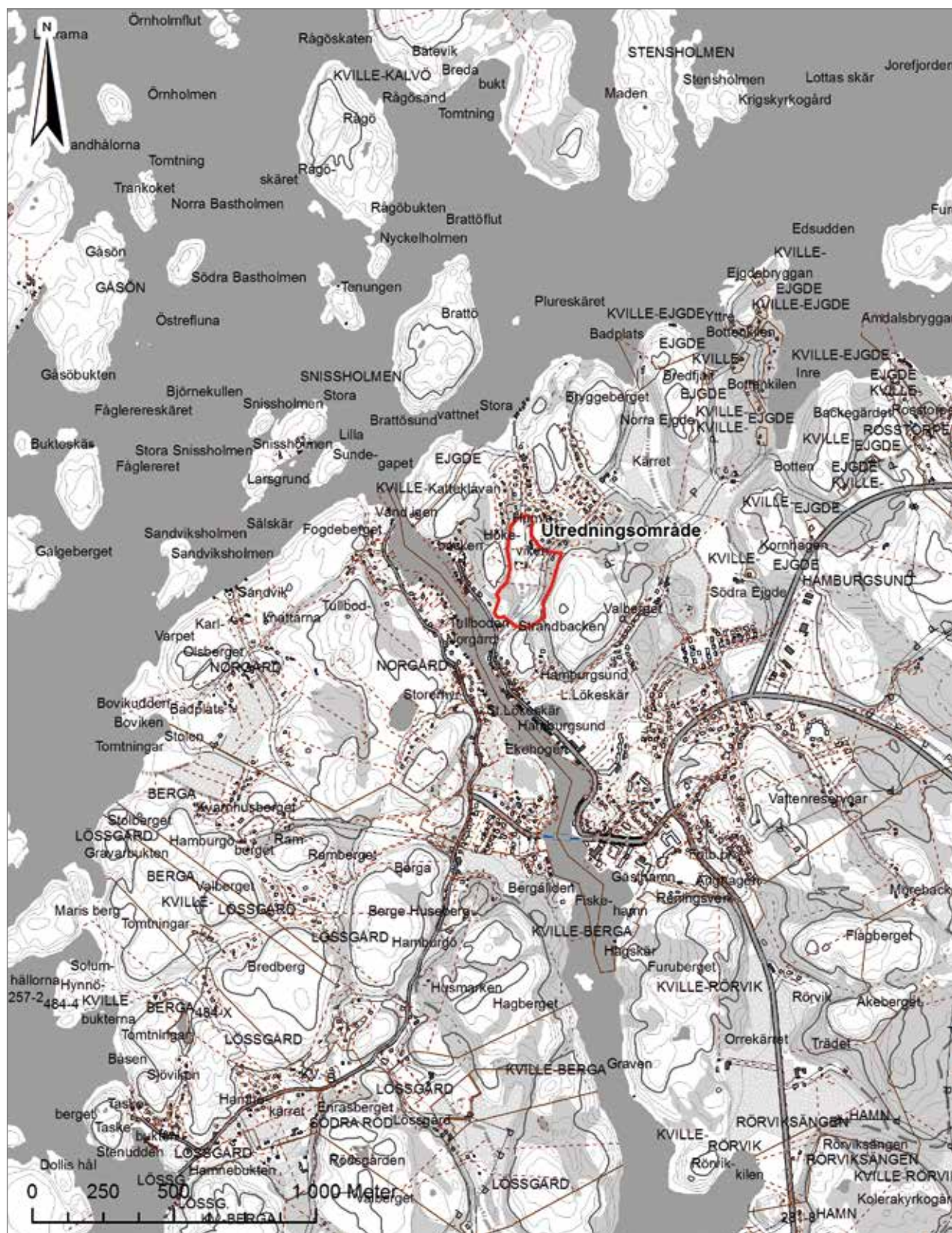
www.vastarvet.se, www.bohuslansmuseum.se

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Bakgrund.....	6
Landskaps- och fornlämningsbild.....	6
Övergripande landskapsbild.....	6
Utredningsområdet.....	6
Fornlämningsbild.....	7
Antikvarisk bakgrund.....	7
Syfte, metod och genomförande.....	7
Syfte.....	7
Metod.....	9
Genomförande.....	9
Resultat.....	9
Resultat mot undersökningsplanen.....	10
Slutsats och åtgärdsförslag.....	12
Litteratur.....	13
Tryckta källor.....	13
Otryckta källor.....	13
Tekniska och administrativa uppgifter.....	14
Bilagor.....	15

Figur 1. Utsnitt ur Sverigekartan med platsen för utredningen markerad.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med platsen för utredningen markerad. Skala 1:20 000.

Sammanfattning

Tanums kommun avser att göra en ny detaljplan för bostäder inom området vid Humleviken i Hamburgsund. Bohusläns museum/Västarvet har under våren 2014 utfört en arkeologisk utredning av platsen. Uppdragsgivare var C&B arkitekter.

Inom utredningsområdet drogs 38 sökschakt motsvarande en yta av cirka 275 kvadratmeter. Sexton provgropar grävdes. Varken sökschaktsgrävningen eller provgropsgrävningen gav några resultat i form av förhistoriska eller tidighistoriska anläggningar eller fynd. Två murrester påträffades i områdets södra del och inmättes med GPS. Murresterna har anmälts som *Husgrund, historisk tid* (övrig kulturhistorisk lämning) till FMIS.

Inga fornlämningar bedöms därmed komma i konflikt med den planerade exploateringen. Beträffande övriga kulturhistoriska lämningar saknar de formellt lagskydd men har ändå ett kulturhistoriskt värde och de påträffade murresterna föreslås av Bohusläns museum ändå tas hänsyn till i fortsatt planeringsarbete.

Bakgrund

Med anledning av att Tanums kommun avser att göra en ny detaljplan för bostäder inom området Humleviken, Hamburgsund har Bohusläns Museum/Västarvet under våren 2014 utfört en arkeologisk utredning av området, fastigheten Hamburgsund 3:9 med flera, Kville socken, Tanums kommun. Uppdragsgivare var C&B arkitekter.

Landskaps- och fornlämningsbild

Övergripande landskapsbild

Hamburgsund utgör ett bebyggt kustsamhälle i norra Bohuslän där topografin varierar med flacka strandnära lägen och mer höglänt bergig terräng. Ett smalt sund skiljer Hamburgsund från Hamburgö och orten utgör ett av de betydelsefulla historiska bebyggelse- och ekonomiska centra som grundades längs Bohuskusten under senmedeltiden.

Utredningsområdet

Utredningsområdet utgörs av berg och jordbruksmark 10–20 meter över havet i området Humleviken norr om centrala Hamburgsund. Områdets östra delar är bebyggt med enstaka småhus. Väster om utredningsområdet ligger sundet mellan Hamburgö och Hamburgsund med sin karaktäristiska glesa bebyggelse med bostadshus och sjöbodan. Det centrala utredningsområdet utgörs av en gräsbevuxen yta 12–15 meter över havet där de lägre partierna är mycket fuktiga. Området är flankerat av ställvis branta bergsluttningar i väster, söder och öster. I områdets södra del finns ett

sadelläge 18–20 meter över havet bevuxen med slyskog. I väster finns en plan yta omgärdad av berg 12 meter över havet och i öster finns en höjdplata invid ett mindre berg 17 meter över havet. En husgrund är belägen i områdets sydvästra del och ett mindre stenbrott i områdets östra del.

Fornlämningsbild

500 meter öster om utredningsområdet ligger Kville 1343:1, en delundersökt mellaneneolitisk boplats (Åberg 2004). Inom cirka en kilometers radie från utredningsområdet ligger by/gårdstomten Kville 768:1, stensättningarna Kville 747:1 och 746:1-2; rösen Kville 704:1 och 705:1; en fyndplats för en eventuell guldtän Kville 1348:1 samt en fyndplats för en skafthålsyxa Kville 1133:1.

Antikvarisk bakgrund

Orten Hamburgsund har anor ned i åtminstone senmedeltiden och är känd från de historiskt dokumenterade sillfiskeperioderna från 1500-talet till modern tid. Hamburgsund omnämns tidigast på 1580-talet som ett beskattat fiskeläge, det nordligaste i Bohuslän. Dess ekonomiska betydelse motiverade danska kronan att förlägga en tullbod här (Bergstrand 2002).

I och kring Hamburgsund finns såväl förhistoriska boplatser och gravar som bytomter från senare tider. I och utanför Hamburgsund har sentida lämningar utretts arkeologiskt: bland annat hamnanläggningen. Kville 1315:1 (Bergstrand 2002), by/gårdslämningen Kville 767:1 (Ytterberg 2010) och stenindustrilämningarna Kville 1420 med flera (Östlund 2011).

Hamburgsund är upptaget i Kulturminnesvårdsprogram för Tanums kommun (1984). Kulturminnesvårdsprogrammet rör främst skutskepparsamhällets speciella bebyggelse i sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Bebyggelsen karaktäriseras av en gles rad med bostadshus och sjöbodar utmed båda sidor av sundet Hamburgsund-Hamburgö med väl tilltagen trädgård eller friyta.

Syfte, metod och genomförande

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att hitta alla förekommande fornlämningar i området och bedöma dessa avseende antikvarisk status. Beträffande lämningar som kan ha tillkommit i anslutning till tidsgränsen 1850 anges det på vilka grunder antagandet om tid för tillkomst har gjorts.

Riktade frågeställningar till utredningen vid Humleviken var:

- Utbredning stenåldersplatser (relation till kända boplatser och lösfynd i närområdet)?

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan, ekonomiska kartan blad 9AOh/9007 med översikt över undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:10 000.

- Kustnära metalltida boplatser (relation till kända gravar och lösfynd i närområdet)?
- Verksamhet/bosättning medeltid/historisk tid (relation till känd bebyggelse och verksamheter i närområdet)?

Metod

Utredningen skulle, enligt undersökningsplanen, genomföras med sökschaktgrävning och provgroppsgrävning inom det aktuella utredningsområdet. Eventuella anläggningar skulle plandokumenteras och vid behov även delundersökas för att fastställa status. Påträffade fynd skulle i fält ges en översiktlig bedömning för att sedan återdeponeras. I de fall fynd av särskilt antikvariskt värde påträffades skulle dessa kunna komma att omhändertas och för dessa skulle fyndfördelning ansökas om till Bohusläns museum. Eventuellt omhändertagna fynd skulle i fält förvaras i låsta utrymmen. För utredningen planerades inga naturvetenskapliga analyser.

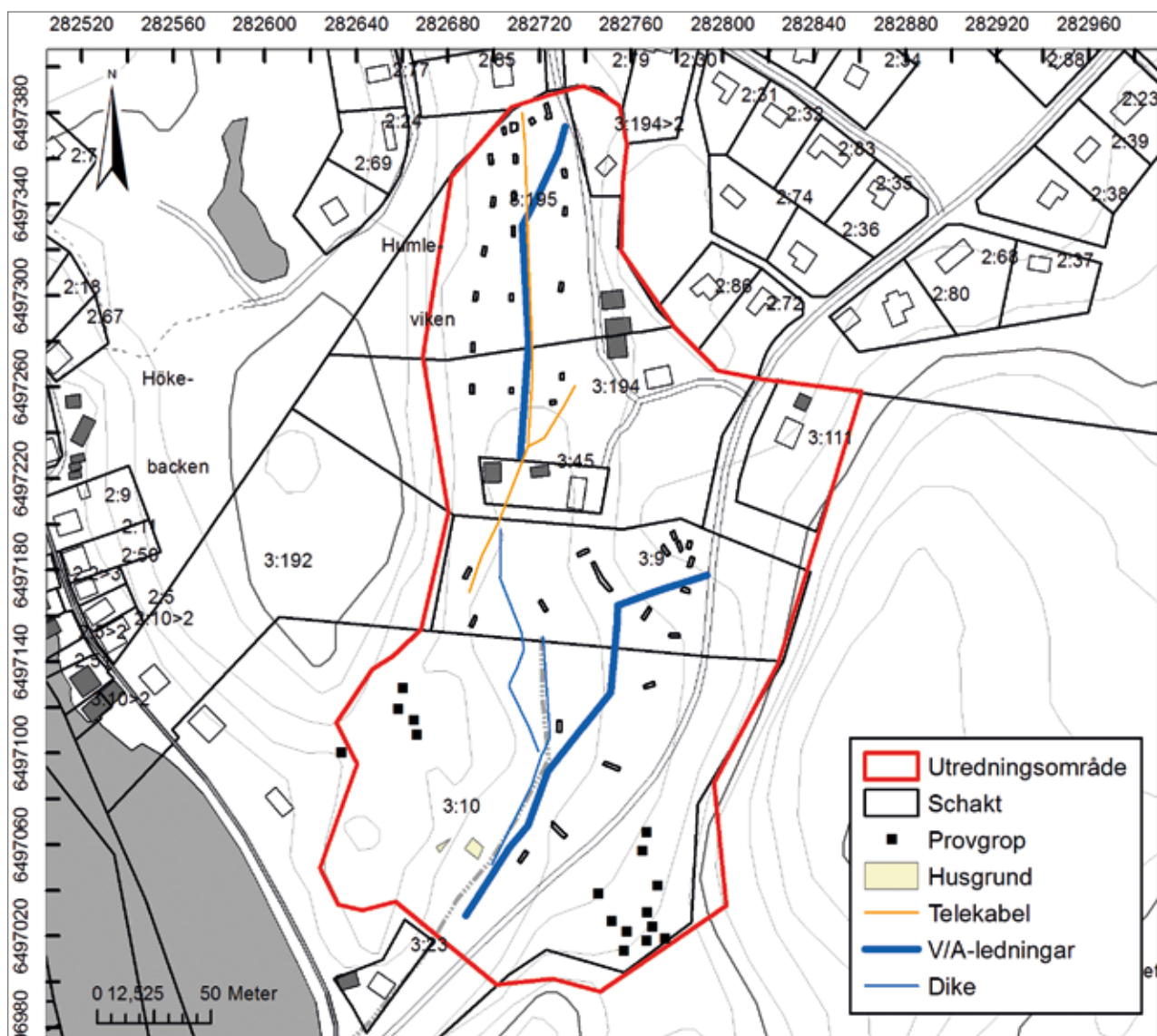
Dokumentation skulle ske genom att mäta in topografi, recenta ingrepp, schakt, anläggningar och fynd med GPS/RTK. Därtill skulle arbetet dokumenteras genom fotografering. Schakt, anläggningar och eventuella fynd skulle fotograferas och översiktsbilder över området skulle tas. Vidare skulle områdesbeskrivningar, schaktbeskrivningar, stratigrafier, anläggningsbeskrivningar och fyndbedömningar genomföras i fält. Dessutom skulle fältdagbok föras med dagboksnotiser, genomförandeuppföljning samt avvikelser.

Genomförande

Undersökningen genomfördes utan avvikelser från undersökningsplanen. Lämpliga ytor för sökschaktsgrävning och provgroppsgrävning fastställdes genom en besiktning. Sökschaktsgrävningen förledes i områdets centrala delar, där öppna ytor i form av gräsmatta och ängsmark gjorde det möjligt att arbeta med grävmaskin. Provgroppar grävdes i mer otillgängliga ytor i skogs- och bergsmark i områdets ytterkanter.

Resultat

Totalt grävdes inom utredningsområdet 38 schakt till en yta av cirka 275 kvadratmeter. Schaktens storlek varierade beroende på placering. Ett längre schakt (s9) togs upp vid ett intressant topografiskt läge nedanför en bergssluttning. Därtill grävdes totalt sexton provgroppar fördelade på två områden (se figur 4, 5 och 7). Varken sökschaktsgrävningen eller provgroppsgrävningen gav några resultat i form av förhistoriska eller tidighistoriska anläggningar eller fynd. Två murrester påträffades i områdets södra del och inmättes med GPS. Murresterna tolkas som lämning av en äldre

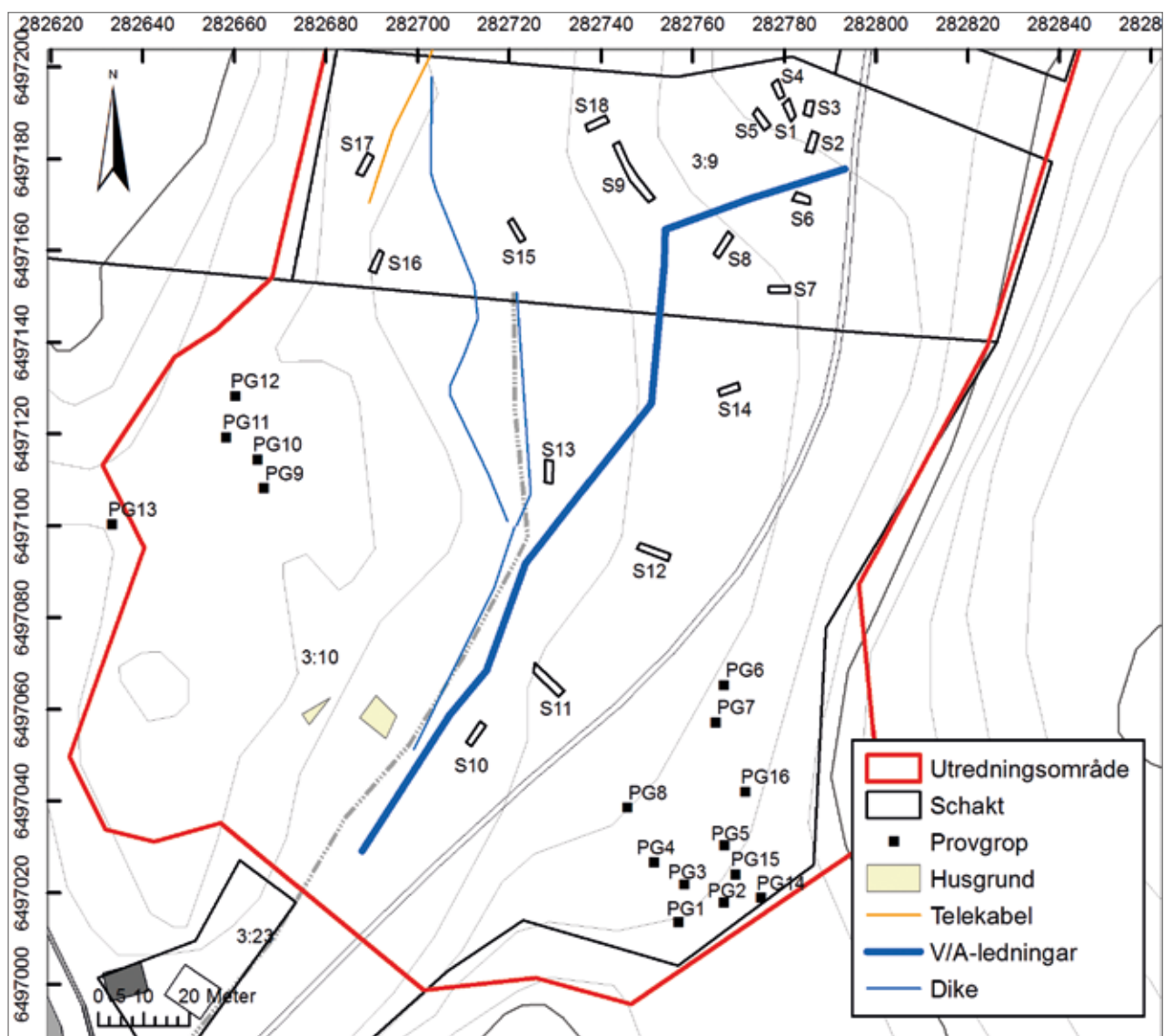

Figur 4. Plankarta över utredningsområdet och grävda schakt och provgropar. Skala 1:3 000.

byggnad (figur 6). Byggnader på platsen är inte medtagna på laga skifteskartan från 1838, inte heller på ekonomiska kartan från 1937. Även om dateringen genom utredningen inte har kunnat fastställas kan husgrunden utifrån okulär besiktning inte beläggas före 1850, varför den anmäls som *Husgrund, historisk tid* med antikvarisk status övrig kulturhistorisk lämning till FMIS.

Resultat mot undersökningsplanen

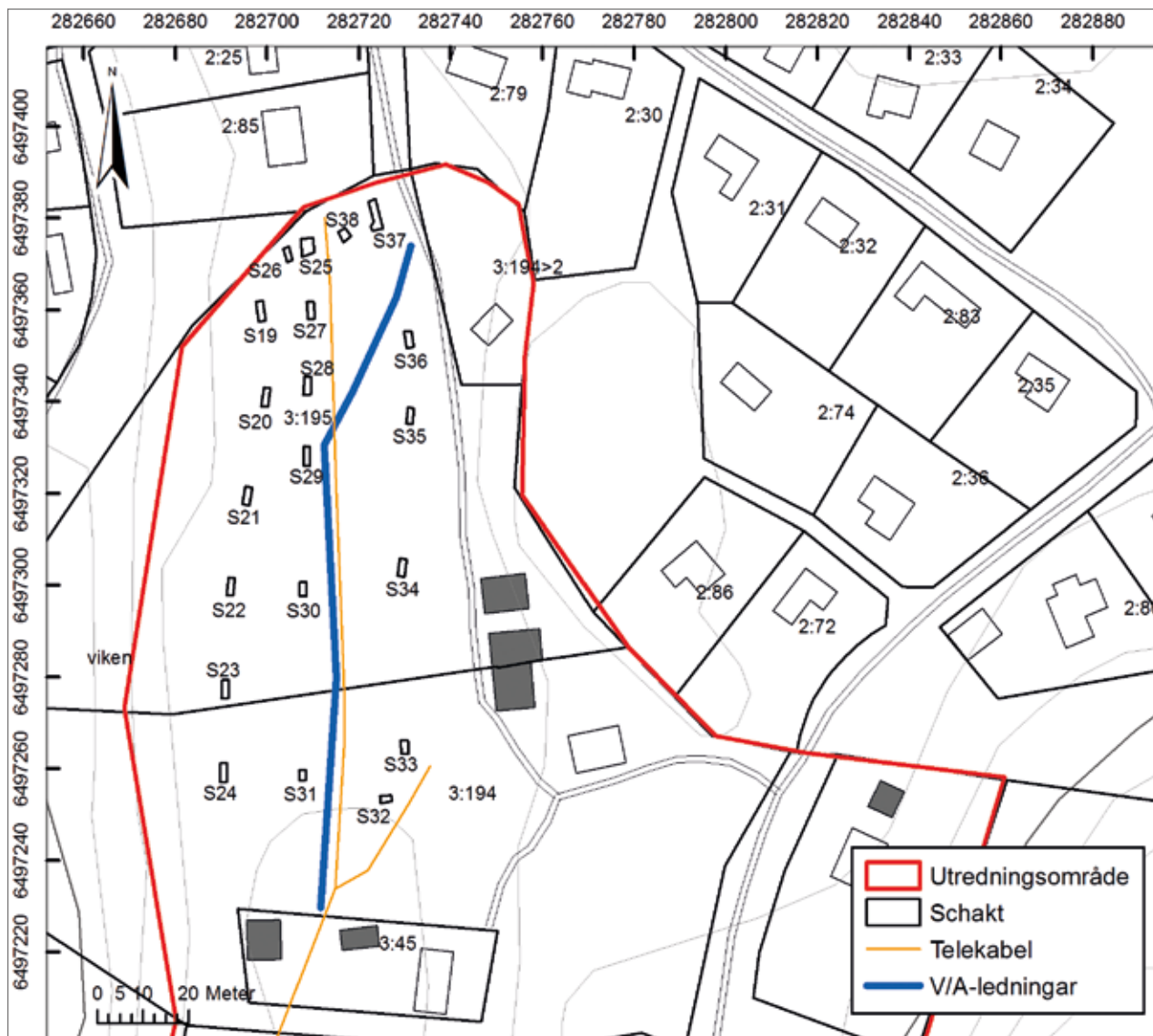
Målsättningarna med undersökningen får med hänvisning till ovanstående rubriker *Syfte, metod och genomförande* och *Resultat* anses vara uppfyllda.

Figur 5. Plankarta över utredningsområdet södra delar, grävda schakt och provgropar. Skala 1:1 500.

Figur 6. Husgrund mot norr. Foto Johan Petersson.

Figur 7. Plankarta över utredningsområdet norra delar, grävda schakt. Skala 1:1 500.

Slutsats och åtgärdsförslag

Utredningen genomfördes enligt plan. Inga fornlämningar bedöms komma i konflikt med den planerade exploateringen. Den historiska husgrunden anmäls till FMIS som övrig kulturhistorisk lämning och saknar formellt lagskydd. Man kan ändå ta hänsyn till den i fortsatt planarbete, exempelvis genom att undanta den från exploatering.

Litteratur

Tryckta källor

Bergstrand, T. 2002. *Arkeologisk utredning Hamburgsund 3:96 och 3:112 m. fl. Kville socken, Tanums kommun*. Bohusläns museum Rapport 2002:12.

Tanums kommun. 1984. *Tanum. Kulturminnesvårdsprogram för Tanums kommun*. Tanums Kulturnämnds skriftserie. Nr 4. Uddevalla.

Ytterberg, N. 2010. *Arkeologisk utredning på Hamburgö. Norgård 2:10 och 2:156*. Bohusläns museum Rapport 2010:30.

Åberg, J. 2004. *Arkeologisk utredning. Hamburgsund 2:2. Kville socken, Tanums kommun*. Bohusläns museum Rapport 2004:41.

Östlund, A. *Verksamhetsområde Hamburgsund*. Arkeologisk utredning. Rio Kulturkooperativ Kulturhistoriska rapporter 120.

Otryckta källor

FMIS, Digitala Fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
Tillgänglig digitalt: <http://www.fmis.raa.se>.

Tekniska och administrativa uppgifter

Västarvet dnr:	VA 186-2014
Västarvet pnr:	11745
Lst Dnr:	431-29761-2013
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tanum
Socken:	Kville
Fastighet:	Hamburgsund 3:9 m. fl.
Uppdragsgivare:	c&b Arkitekter
Ansvarig institution:	Västarvet/Bohusläns museum
Projektansvarig:	Christina Toreld
Fornlämningsnr:	–
Ek. karta:	Ek. karta 9A0h/9007
Läge:	X 6497202, Y 282733
Meter över havet:	ca 3–20 m ö.h.
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Fältpersonal:	Johan Peterson, Robert Hernek
Konsulter:	Stene entreprenad
Fältarbetstid:	2014-05-12–05-15
Arkeologtimmar:	48
Undersökt yta:	53 000 m ² (AU-område), 273,5 m ² (schakt)
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	–

Bilagor

Bilaga 1. *Schakt*

Bilaga 2. *Provgropar*

Bilaga 1. Schakt

Schakt	Storlek (m ²)	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Fynd	Anmärkning
1	6,5	0-0,18 Matjord, steniblandad 0,18- Gulbrun sand med stora och små stenar.			
2	7	0-0,18 Matjord, steniblandad 0,18- Gulbrun sand med stora och små stenar.			
3	5,4	0-0,18 Matjord, steniblandad 0,18- Gulbrun sand med stora och små stenar.			Mycket stora stenar i moränen.
4	5,9	0-0,18 Stenig matjord 0,18- Stenig sand		Tegel	
5	7,8	0-0,2 Matjord 0,2- Stenig sand		Glas, tegel	
6	6,5	0-0,3 Matjord 0,3- Stenig sand		Tegel	
7	6,2	0-0,2 Mörk brun matjord, några stenar 0,2- Skalgrovsblandad sand med småsten			
8	8,5	0-0,3 Matjord 0,3- Gulgrå siltig sand		Spik, glas, tegel, fajans, stengods	
9	23,5	Del1 (0-5m): 0-0,2 Matjord 0,2- Skalgros Del2 (5-7m): 0-0,2 Matjord 0,2- Skalgros med inslag av brun finsand Del3 (7-16m): 0-0,2 Matjord 0,2- Brun finsand med inslag av skalgrus		Tegel, porslin	
10	8,2	0-0,3 Siltig gråbrun matjord 0,3-0,4 Lerig blågrå silt 0,4- Gråblå lera			
11	14,5	0-0,1 Gråsvål 0,1-0,3 Matjord 0,3- Gråbrun lera			
12	10,9	0-0,1 Gråsvål 0,1-0,35 Matjord 0,35-0,45 Skalinblandat grus 0,45- Skalgros			
13	8	0-0,1 Gråsvål 0,1-0,35 Matjord 0,35- Grå lera			
14	7	0-0,1 Gråsvål 0,1-0,3 Matjord 0,3-0,35 Skalinblandat grus 0,35- Skalgros			

Schakt	Storlek (m ²)	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Fynd	Anmärkning
15	7,2	0-0,1 Grässvål 0,1-0,35 Lerig matjord 0,35- Gråbrun lera			
16	6,8	0-0,1 Grässvål 0,1-0,25 Lerig matjord 0,25- Brun/gråblå lera			
17	7,8	0-0,1 Grässvål 0,1-0,25 Lerig matjord 0,25-0,3 Grå lera 0,3- Skalgrus			
18	7,4	0-0,1 Grässvål 0,1-0,35 Matjord 0,35- Sjösand			Modernt täckdike i norra delen av schaktet.
19	6,7	0-0,1 Grässvål 0,1-0,3 Matjord 0,3- Gråbrun sand			Skalgrus under sanden i norra delen av schaktet.
20	6,3	0-0,1 Grässvål 0,1-0,25 Matjord 0,25- Stengrus	0,35		
21	6	0-0,1 Grässvål 0,1-0,3 Matjord 0,3- Gråblå lera/grus	0,35		I schaktets östra del är det lera och i den västra delen grus (stengrus).
22	5,7	0-0,1 Grässvål 0,1-0,25 Något sandig matjord 0,25- Lera	0,3		
23	6,2	0-0,05 Grässvål 0,05-0,15 Något sandig matjord 0,15- Lera	0,2		
24	6,2	0-0,05 Grässvål 0,05-0,2 Något sandig matjord 0,2- Blågrå lera	0,25		
25	9,6	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Matjord 0,3- Brun till grågrusig sand	0,35-0,4		
26	4	0-0,05 Grässvål 0,05-0,2 Matjord	0,2		Schaktet grävdes för att se om diket från S25 fortsatte. Grävdes endast igenom grässvålen till stenarna.

Schakt	Storlek (m ²)	Lager (m)	Schaktjup (m)	Fynd	Anmärkning
27	5,8	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Matjord 0,25- Lera	0,3		
28	6	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Matjord 0,25- Brunrå siltig sand	0,3		
29	6,4	0-0,05 Grässvål 0,05-0,2 Matjord 0,2- Brunrå lera	0,2		
30	4,8	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Matjord 0,25- Gråbrun lera	0,25		
31	3,3	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Lerig matjord 0,25- Blågrå lera	0,3		
32	3,6	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Lerig matjord 0,3-0,35 Brunt lerigt kompakt lager av något sandig silt 0,35- Gråblå lera	0,4		
33	4,6	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Matjord 0,25- Lera	0,25		
34	5,9	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Något lerig matjord 0,3- Blågrå lera	0,3		
35	5	0-0,05 Grässvål 0,05-0,25 Matjord 0,25- Ljus brun sandig silt	0,35		
36	5,7	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Matjord 0,3- Ljusgrå grusig sand	0,45		Ett modernt täckdike i schaktets mitt.
37	11,8	0-0,2 Matjord 0,2- Sand/grus			Stendike i schaktet.
38	4,8	0-0,2 Matjord 0,2- Sand/grus			Stendike i schaktet.

Bilaga 2. Provgropar

Provgrop	ID	Storlek	Lager (m)	Djup	Anmärkning
1	320	0,5×0,5	0-0,05 Förna 0,05-0,15 Brun lucker humös sand 0,15-0,25 Stenigt 0,25- Grus	0,25	
2	321	0,5×0,5	0-0,05 förna 0,05-0,2 Brun humös sand 0,2-0,25 Ljus brun grusig sand	0,25	
3	322	0,5×0,5	0-0,05 Förna 0,05-0,25 Ljusbrun grusig sand	0,25	
4	323	0,5×0,5	0-0,05 förna 0,05-0,2 Brun humös sand 0,2-0,25 Ljus brun grusig sand	0,25	
5	324	0,5×0,5	0-0,05 Förna 0,05-0,15 Brun humös sand 0,15-0,25 Stenigt 0,25- Ljus brun grusig sand	0,25	
6	325	0,5×0,5	0-0,15 Skalinblandad matjord 0,15- Skalgros med sand		
7	326	0,5×0,5	0-0,15 Skalinblandad matjord 0,15- Skalgros med sand		Mycket fragmenterade skal
8	328	0,5×0,5	0-0,2 Matjord 0,2- Skalgros		
9	329	0,5×0,5	0-0,22 Matjord, fuktig 0,22- Ljusbrun sand		
10	330	0,5×0,5	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Matjord 0,3- Grå grusig sand	0,35	
11	331	0,5×0,5	0-0,25 Matjord, fuktig 0,25- Ljusbrun sand		
12	332	0,5×0,5	0-0,05 Grässvål 0,05-0,3 Matjord	0,3	Mycket vatten hindrade djupare grävning
13	333	0,5×0,5	0-0,05 förna 0,05-0,2 Brun humös sand 0,2- Ljus brun grusig sand	0,2	
14	334	0,5×0,5	0-0,08 Matjord 0,08- Sten och grus		
15	335	0,5×0,5	0-0,1 Matjord 0,1- Grus och småsten		
16	336	0,5×0,5	0-0,06 Matjord 0,06-Grus och småsten		

